

Тема 1. Соціологія як наука

1. Науковий статус соціології, об'єкт та предмет соціологічної науки

Термін "**Соціологія**" походить від латинського слова "societas (суспільство) та грецького "Logos" (вчення). Отже, дане словосполучення означає в прямому розумінні вчення про суспільство. Виникнення соціології як самостійної науки було зумовлене розвитком соціуму та суспільствознавства в кінці - на початку століття. В ті часи світ переживав глибокі соціальні зміни, пов'язані з переходом від традиційного до сучасного індустріального суспільства. Нові форми економічного та політичного життя вимагали конкретного наукового аналізу. Повставала потреба переходу від загальних абстрактних філософських роздумів про суспільство та тенденції його розвитку до позитивної науки, яка має справу не тільки з теорією, а й оперує значним фактичним матеріалом. А так як наукові методи пізнання були розроблені і застосовувались в той час природознавством, то соціологія перебувала під його впливом. В цьому зв'язку виникає питання відносно того, в чому полягає специфіка соціологічної науки, її відмінність від інших галузей пізнання.

Даючи відповідь на це питання, треба перш за все зазначити, що кожна наука має свій об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом соціології є суспільство. Але виділення поняття "суспільство" в якості похідного для визначення специфіки соціологічного пізнання не достатньо. Адже суспільство виступає як об'єкт всіх суспільних наук - соціальної філософії, політекономії, соціальної психології, історії і т. д., точно так як об'єктом природничих наук є природа. Але ми знаємо, що природничі науки диференціюються на фізику, хімію., біологію, астрономію. Отже, Об'єкт науки - це поняття досить широке. **Об'єкт**

- це все те, на що спрямована діяльність даної науки. Будь-яке явище, процес або

[REDACTED]

2. Принципи об'єктивності, історизму та системний підхід як методи соціального пізнання. Закони соціології

Досліджуючи соціальні процеси, соціологія користується певними методами та

дотримується конкретних принципів, що дає можливість піднести пізнання суспільних процесів і явищ на високий науковий рівень. **Метод в соціології** - це спосіб побудови і обґрунтування соціологічного знання. Це сукупність прийомів, процедур і операцій емпіричного та теоретичного пізнання соціальної реальності.

Методи соціального пізнання можна розділити на загальні та конкретно-наукові. Загальними методами соціології є матеріалістична діалектика. Суть загальних методів соціології полягає в тому, що економічна система суспільства є первинною, а соціальна, політична і духовна - вторинні, похідні. При вивченні соціальних процесів застосовуються такі принципи матеріалістичної діалектики як об'єктивність, історизм та системний підхід.

Принцип об'єктивності був розроблений ще Емілем Дюркгеймом, який писав, що "якою б гнучкою не була природа соціальних фактів, вона не може бути змінена штучно". Відповідно до даного положення кожне соціальне явище розглядається як багатогранне та суперечливе. Вивчається вся система фактів - позитивних і негативних. Об'єктивність соціологічних знань передбачає, що процес їх пошуку відповідає об'єктивній реальності не залежній від людини. З цього приводу Е. Дюркгейм у своїй фундаментальній праці "Метод соціології" писав, що "соціологію не слід ставити на сторону тієї чи іншої ідеологічної доктрини". "Соціальні факти - суть предмети і тому мають вивчатися тільки як таке", - підкреслював він.

Принцип історизму в соціології передбачає вивчення соціальних проблем, інститутів та процесів у їх виникненні, становленні, розвитку. За характером пізнавальних прийомів історичний метод може бути віднесений до методів теоретичного пізнання дійсності. Він передбачає застосування генетичного підходу, який враховує тривалу еволюцію предмета від його виникнення до сучасного стану. Так як минуле неможливо визначити емпірично, то історичний метод використовує якісно інші пізнавальні засоби; він переважно виступає способом одержання наукових результатів опосередкованим, логічним шляхом, без безпосереднього звернення до експерименту. Чим далі в глибину часового простору заглиблюється дослідник, тим менше в нього безпосереднього емпіричного матеріалу і тим більше теоретичний характер мають наукові проблеми.

Історизм тісно пов'язаний з розумінням протиріч, як рушійних сил, що призводять до зміни існуючих відносин. Він дає можливість робити уроки з минулого досвіду. Застосовуючи принцип історизму, соціологія має можливість досліджувати внутрішню динаміку явищ і процесів, визначати рівень та напрямок їхнього розвитку та пояснити особливості, які зумовлені історичними зв'язками цих явищ і процесів з попередніми.

Як різновидність методу історизму, можна розглядати порівняльно-історичний метод. Треба сказати, що в соціологічному дослідженні широко застосовується порівняння, наприклад, методи множинних порівнянь, методи визначення переваг і т. д. Але в цих випадках дослідник не ставить перед собою мету в'ясування динаміки об'єкта. За допомогою порівняльно-історичного методу вивчається не якийсь один стан об'єкта, а ті зміни, які він пройшов за час свого розвитку.

Наприклад, вивчаючи такий важливий феномен, як розвиток політичної культури студентської молоді, ми можемо методом історичного порівняння визначити, як змінюється уявлення молодих людей про владу і політику на різних етапах історичного розвитку нашої країни.

Порівняння - важливий прийом наукового пізнання, за допомогою якого розкриваються відношення тотожності, схожості та відмінності між предметами та явищами об'єктивної дійсності. Порівняння являє собою одну із форм проникнення в сутність речей шляхом теоретичного мислення. Порівняльно-історичний метод виступає в соціології як один із активних дослідницьких прийомів, він складає одну з важливих ланок у ланцюзі досягнення наукових результатів. При цьому треба мати на увазі те, що порівнювати можна не тільки об'єкти, а й стадії їх розвитку і таким чином встановлювати напрямки їхньої еволюції. Таким чином порівняльно-історичний метод виступає в соціологічному пізнання не тільки засобом, за допомогою якого можна виявити те, як розвивались явища що вивчаються, він дозволяє встановити характер цього розвитку, його закономірності. Порівняння, настановлюючи на повторюваність етапів, моментів у розвитку явищ, встановлюючи схожість між ними, служить цілям генералізації знання та наукового передбачення.

Системний підхід - це спосіб наукового пізнання і практичної діяльності, при якому окремі частини якогось явища розглядаються у нерозривній єдності з цілим. Системний підхід сформувався шляхом конкретизації принципів матеріалістичної діалектики в ході вивчення складних об'єктів і став розповсюджуватися у соціології у другій половині ХХ століття. Основним поняттям системного підходу виступає система, яка знаменує собою певний матеріальний чи ідеальний об'єкт, що розглядається як складне цілісне утворення. В зв'язку з тим, що одна і та же система може розглядатися з різних точок зору, системний підхід передбачає виділення певного системоутворюючого параметра, тобто властивості, що зумовлює пошук сукупності елементів системи, зв'язків і відносин між ними, її структури. Дивлячись на те, що будь-яка система знаходиться в певному середовищі, слід підкреслити, що системний підхід в даному випадку має враховувати її зв'язки і відносини з оточенням. Звідси виходить друга вимога системного підходу -

Добавил(a) Administrator

01.12.11 21:00 - Последнее обновление 01.12.11 22:49

враховувати те, що кожна система виступає підсистемою іншої, більш складної системи і навпаки, виділити в ній менші підсистеми, які у певних випадках можуть розглядатись як системи. Наприклад, суспільство як систему утворюють системи меншого ступеня спільності - економічна, політична, соціальна, духовна.

В свою чергу в економічній підсистемі можна виділити фінансову систему, систему виробництва, в політичній системі - систему законодавчої влади, систему виконавчої влади і т. д.

Системний підхід в соціології обов'язково передбачає визначення принципів ієрархії елементів соціальної системи, форм передачі інформації між ними та способів їхнього впливу один на одного. Слід зауважити, що суспільство являє собою динамічну систему. Розрізняють лінійні і нелінійні динамічні системи. Поведінка лінійної динамічної системи (як, наприклад, вільне коливання маятника відбувається в межах одного стаціонарного

конкретних умовах суспільства, в соціальних спільностях, інститутах, організаціях. Соціологія досліджує відношення соціальних спільностей, верств, особистостей, що дає можливість не тільки виявити форми тенденцій розвитку в різних сферах суспільства, дисфункціональні елементи в соціальних механізмах, але й усувати їх.

Структура і функції соціологічної науки

Соціологія має складну структуру. Елементами цієї структури є:

1. загальна соціологічна теорія;
2. спеціальні соціологічні теорії, або їх ще називають теоріями середнього рівня;
3. конкретно-соціологічні дослідження.

Наочно структуру соціологічної системи знань можна уявити за допомогою такої схеми:

Добавил(а) Administrator

01.12.11 21:00 - Последнее обновление 01.12.11 22:49

